

Lauri Tuohimaa

HENKISEN ILMAPIIRIN VAIKUTUS MUSIIKKITUOTTEEN LOPPUTULOKSEEN

Tuottajan vaikutus henkiseen ilmapiiriin

HENKISEN ILMAPIIRIN VAIKUTUS MUSIIKKI TUOTTEEN LOPPUTULOKSEEN
TUOTTAJAN VAIKUTUS HENKISEEN ILMAPIIRIIN

Lauri Tuohimaa
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Viestinnän koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma, Äänisuunnittelun suuntautumisvaihtoehto, aikuiskoulutus

Tekijä: Lauri Tuohimaa

Opinnäytetyön nimi: Henkisen ilmapiirin vaikutus musiikkituotteen lopputulokseen: Tuottajan vaikutus henkiseen ilmapiiriin

Työn ohjaaja: Janne Vahtola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2011

Sivumäärä: 38

Tarkastelen tässä tutkielmassa sitä, kuinka paljon äänitysstudioissa vallitsevalla henkisellä ilmapiirillä on merkitystä musiikkituotteen tekemiseen ja sen lopputulokseen. Tutkimuksen kohteena on tuottajan työnkuva studiossa sekä tuottajan merkitys henkisen ilmapiirin luomiseen. Opinnäytetyön produktio-osan suoritin toimimalla äänisuunnittelijana ja säveltäjänä Kara ja Oke -nimisessä nykytanssiteoksessa keväällä 2011 ja analysoin tutkielmassani myös tätä projektia ja lähestyn tutkimuskysymystä myös sen tekemisen kautta.

Työn tavoitteena on tuoda esille juuri henkisen ja psykologisen näkökulman merkitystä studiotyöskentelyn onnistumisessa. Asiaa ei ole juurikaan pohdittu tästä näkökulmasta, josta minä sitä olen lähestynyt.

Tutkimusmenetelminä olen käyttänyt tätä tutkimusta varten tekemiäni haastatteluja, omia kokemuksiani muusikkona ja tuottajana sekä projektinhallintaa ja tiimityötä kuin myös psykologiaa käsittelevää kirjallisuutta. Olen tarkastellut ja poiminut muistiinpanoja artistien televisio ja dvd-dokumenteista sekä kirjoista, joissa he ovat kertoneet studiossa työskentelystään ja kokemuksistaan erilaisten tuottajien kanssa.

Tutkimukseni keskeisimpiä tuloksia on, että studiossa vallitsevalla henkisellä ilmapiirillä on suuri merkitys artistille ja tuottaja voi vaikuttaa siihen paljon ja sitä myös häneltä artistit odottavat. Henkilöiden väliset kemiaat ja arvot nousevat myös erittäin tärkeään rooliin ilmapiirin kehittymiselle.

Johtopäätös on, että tuottajan rooli on hyvin monijakoinen ja vaihteleva ja häneltä vaaditaan osaamista monella eri osa-alueella. Tuottajia on erilaisia ja eri tilanteissa tietynlainen tuottaja on tarpeellinen. Musiikin tuotannon kaarta voi verrata projektin eri vaiheisiin. Hyvä tuottaja ja toimiva tiimi ovat äärettömän tärkeät studiotyöskentelyn onnistumiselle.

Asiasanat: Tuottaja, tiimityö, projektin hallinta, musiikin äänitys, studiotyöskentely.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences

Degree Programme in Communication, Option of Sound Design, adult education

Author: Lauri Tuohimaa

Title of thesis: Mental Atmosphere Affecting Music Product: Producer's impact on mental atmosphere

Supervisor: Janne Vahtola

Term and year when thesis was submitted: Autumn 2011

Number of pages: 38

This study researches how much mental atmosphere affects a recording situation and does it affect the outcome. The research subject is a producer's job description and his/her meaning for the mental atmosphere in a studio. I worked as a sound designer in a modern dance show called Kara ja Oke during spring 2011 and these questions are studied throughout this project.

The objective of this study is to bring out the importance of mental and psychological point of views in succeeding in a studio. This aspect has not been much studied from this point of view.

Interviews, my own experiences as a musician and producer, project management and teamwork as well as literature related to psychology have been used as research methods. Furthermore, the study material have also been collected from TV and DVD documents and books where artists have told about their experiences and working in studios with different kind of producers.

The main results show that the mental atmosphere has a big impact on artists and the producer may affect it a lot and the artists also expect it from him/her. The chemistry between persons and values are also seen as extremely important factors in developing the atmosphere in a studio.

As a conclusion the role of the producer is very complex and varying, and he/she is demanded of acting in many different fields. There are different kinds of producers for different kinds of situations. Music production can be compare to different stages of a project. A good producer and a functioning team are extremely important for the success of working in a studio.

Keywords: producer, teamwork, project management, music recording, studio working.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OMAT KOKEMUKSENI	8
3 TUOTTAJAN MÄÄRITELMIÄ	14
3.1 Tuottaja ja ohjaaja elokuvassa	15
3.2 Tuottaja teatterissa	16
3.3 Tuottaja musiikissa	17
4 MUSIIKIN TUOTANNON VAIHEET	19
4.1 Tuottaminen ja muut tuotantoon kuuluvat toimenkuvat	19
4.2 Musiikkiäänitteen tuotannon kaari	21
4.3 Kara ja Oken tuotannon vaiheet	24
5 ERILAISIA TUOTTAJIA	26
5.1 Tuottajien tyyppigalleria	26
5.2 Tuottaja ja ilmapiiri	30
5.3 Hyvän tuottajan ominaisuudet	33
6 POHDINTAA	35
LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Keskityn tässä opinnäytetyössäni musiikin tuottamiseen, tuottajan toimenkuvaan studiossa sekä muusikon ja tuottajan väliseen kanssakäymiseen. Etsin tutkimuksessani vastausta kysymyksen, vaikuttaako studiossa äänitysten aikana vallinnut ilmapiiri ja henkilökemiat musiikkituotteen eli yleensä äänilevyn lopputulokseen ja kuuluuko se siitä. Kohtaako menestyneen tuottajan kemia bändin kuin bändin kanssa ja minkä kaikkien asioiden summa on onnistunut tuotos?

Einstein on todennut, ettei mitään tapahdu, ennen jonkun liikauttamista. Kaikki on mitattavissa olevaa värähtelyä. (Hicks 2011,12.) Jos ääni ja tunteet ovat värähtelyä ja energiaa, niin kuinka paljon ne voivat vaikuttaa toisiinsa ja voivatko ne kuulua äänitteeltä?

Olen haastatellut tutkimukseeni musiikintekijöitä, muusikoita ja tuottajia sekä käynyt läpi aiheesta löytyvää kirjallisuutta, jota on ikävä kyllä kirjoitettu ainakin toistaiseksi todella vähän. Aihetta ei ole juurikaan tutkittu näkökulmasta, josta minä sitä olen lähestynyt. Kirjallisina lähteinä olen käyttänyt muun muassa kirjallisuutta, joka käsittelee tiimityötä ja johtamista. Olen katsonut paljon artistien dokumentaarisia dvd-julkaisuja ja televisio-ohjelmia ja kirjoittanut niistä muistiinpanoja. Tekemäni haastattelut nousevat tutkimuksessani myös erittäin tärkeään osaan.

Olen ollut mukana monissa eri bändeissä kahdenkymmenen vuoden aikana ja tehnyt sekä levyttänyt omaa musiikkia, ja se on yksi syy, miksi päädyin tähän kiinnostavaan ja läheiseen tutkimusaiheeseen. Aloitin musiikin tekemisen ja bändeissä soittamisen 1990-luvun alussa, jonne myös ensimmäiset studiokokemukseni sijoittuvat.

Ensimmäisen levytyssopimuksen allekirjoitin 1990-luvun lopulla, jolloin myös julkaistiin ensimmäisen levyttäneen bändini debyyttialbumi. Olen törmännyt musiikkimaailman moniin kiemuroihin, ja mukaan on mahtunut luonnollisesti niin onnistumisia kuin myös epäonnistumisiakin.

Vuosien varrella olen työskennellyt monen erilaisen tuottajan kanssa tehden äänitteitä huippustudioista treenikämppeihin ja Lapin rauhasta suurkaupungin hälinään. Musiikkimaailman bisnespuoli on tullut myös tutuksi. Bändieni levyjä ovat julkaisseet pienlevy-yhtiöt ja monikansalliset isot yhtiöt. Olen ollut mukana pyörittämässä omaa levy-yhtiötä ja levyjen jakelufirmaa sekä tuottanut oman bändini ja muutaman muun bändin levyjä.

Opinnäytetyön produktio-osan suoritin toimimalla äänisuunnittelijana ja säveltäjänä Kara ja Oke-nimisessä nykytanssiteoksessa. Nykytanssi oli itselleni aivan uusi ja tuntematon taiteenala, jonka tekemisestä opin ja sain paljon. Pohdin opinnäytetyössäni myös, millaista on toimia itse itsensä tuottajana studiossa ja miten tilanne eroaa siitä, kun studiossa on yhden tuottaja-säveltäjä-muusikon sijaan kokonainen bändi ulkopuolisen tuottajan kanssa.

Miten tuottajat onnistuvat pitämään luovan ilmapiirin yllä, ovatko he musikaalisesti lahjakkaita, psykologin ihmistuntemuksella varustettuja henkilöitä, vai harrastuksen kautta työhönsä oppineita, vai kaikkea tätä ja paljon muuta? Ensisijaisesti kun sävelletään ja äänitetään, tehdään studiossa taidetta taiteen ehdoilla. Loppujen lopuksi varsinkin isoissa koneistoissa se on äärimmilleen vietyä raakaa ja häikäilemätöntä bisnestä, voiko se olla vaikuttamatta kappaleiden teko- ja äänitysprosessiin?

2 OMAT KOKEMUKSENI

Yksi yhtye jota kuuntelin todella paljon juuri niihin aikoihin, kun perustimme kavereiden kanssa ensimmäisiä bändivirityksiä, oli Metallica. Yhtyeen vuonna 1991 julkaistu Black-albumi on se, jonka suuria LP-levyn kansia tarkastellessani kiinnitin luultavasti ensimmäisen kerran huomiota tuottaja-nimikkeeseen. Levyn kannessa luki: produced by Bob Rock with Hetfield & Ulrich. Tätä sitten kavereiden kanssa pohdittiin, mietittiin ja sanakirjaa selailtiin, että tarkoittaako tämä nyt sitä, että he ovat itse maksaneet kaikki levyn tekemisestä aiheutuneet kulut. Tätähän se ei tietenkään tarkoittanut, vaan sitä, että nämä kolme henkilöä, menestyslevyjä muun muassa Bon Joville ja Mötley Cruelle tehtaillut Bob Rock sekä bändin kitaristilaulaja James Hetfield ja rumpali Lars Ulrich, kantoivat suurimman vastuun levyn sisällöstä, kappaleiden rakenteista ja äänimaailmasta.

Ennen ensimmäistä varsinaista studiokokemusta 1990-luvun alussa harjoittelimme ja hioimme silloisella bändiporukalla kappaleemme todella hyvin valmiiksi treenikämpillä. Kappaleet nauhoitettiin hyvässä studiossa omia vahvistimiamme ja soittimiamme käyttäen eli bändin omalla soundilla. Studion pitäjä ja äänittäjä tietenkin ohjasi ja opasti meitä kokemattomia parhaansa mukaan aina rumpujen virityksestä alkaen. Studiossa oleminen ja biisien kuuleminen hyvillä soundeilla ensimmäistä kertaa oli todella jännittävää ja hienoa. Ilmapiiri oli ainutlaatuisen hyvä, jännittävä ja odottava. Elettiin aikaa ennen kuin digitaalitekniikka valtasi alan ja kaikki nauhoitettiin kelanauhureille ison analogisen miksauspöydän kautta. Siihen aikaan yhteissoittoa harjoiteltiin todella paljon, koska kaikki kappaleiden pohjat äänitettiin niin, että koko bändi soitti yhdessä. Jälkeenpäin ottojen korjaileminen ja paikkaaminen ei ollut niin yksinkertaista ja yleistä kuin nykyään.

Ensimmäisen kerran törmäsin varsinaisen ulkopuolisen äänittäjän ja tuottajan kanssa toimimiseen silloisen bändimme debyyttialbumin äänityksissä. Studiossa oli myös teknikko ja eräs hyvä kaverimme, joka oli vastaamassa lähinnä laulujen tuottamisesta sekä viisi täysi-ikäisyyden kynnnyksellä olevaa bändin jäsentä, joilla kaikilla oli omat painavat mielipiteensä asioista.

Niin kuin suurimmalla osalla useamman vuoden toimineista kellaribändeistä olivat, kaikki levyille äänitettävät kappaleemme vuosien ajalta ja moneen kertaan demotettuja. Itselläni oli mielessä hyvin vahva visio siitä, miltä kappaleiden ja levyn äänimaailman pitäisi kuulostaa, enkä voinut millään hyväksyä sitä, että joku ulkopuolinen yrittää viedä niitä suuntaan, joka omasta mielestä

tuntuu ihan väärältä. Luulen, että olisin ajatellut ja toiminut toisin, jos kappaleet olisivat olleet aivan uusia, eikä niin loppuun asti hiottuja.

Studiossa ei mielestäni vallinnut aina kovinkaan rento ilmapiiri, ja sellainen väkisin puurtaminen uskoakseni kuuluu lopputuloksesta, soitosta ja soundeista. Aikaisemmin leppoisassa ilmapiirissä nauhoitetut demoversiot samoista kappaleista hiukan eri kokoonpanolla toteutettuna kuulostavat mielestäni edelleen paremmilta. Ehkä siihen, että ne kuulostavat minun korvaani paremmilta, vaikuttaa se, että mieleen tulevat muistot mukavasta tunnelmasta, jossa ne on tehty, tai sitten yksinkertaisesti negatiivisen ja positiivisen energian voi kuulla ja aistia äänestä sekä yksilöiden suorituksesta.

Jälkeenpäin ajateltuna tajuan nyt myös sen, että itselläni oli ensimmäisen levyn nauhoitusten aikaan henkilökohtaisia ongelmia, jotka omalta osaltaan vaikuttivat työskentelyyni. Oli myös joitakin porukan sisäisiä ristiriitoja, eivätkä kaikkien kemiat vain kohdanneet, ja tällainen tietenkin vaikuttaa kaikkeen tekemiseen.

Itselle asetetut liian suuret tavoitteet, ulkopuolelta tulevat odotukset sekä stressi ja jännittäminen tappavat helposti luovuuden, eikä enää pysty toimimaan parhaansa mukaan. Tässä tilanteessa positiivinen ja kannustava ohjaaja pystyisi pelastamaan paljon luontaisella ryhmähengen luonti taidoillaan. Intensiivisissä projekteissa ei aina osata ottaa asioita vain asioina, tunteet nousevat pintaan ja ihmisten välille syntyy konflikteja.

Jotkut studiosessiot ovat vain luonnostaan olleet todella rentoja, ja lopputuloksia on kiva kuunnella. Niinhän sitä sanotaan että joskus vain palaset lokahtavat kohdalleen kuin itsestään. Joihinkin äänitystilanteisiin on vaikuttanut positiivisesti jo pelkkä rauhallinen ympäristö: kun olemme olleet äänittämässä esimerkiksi luonnon keskellä hyvällä ja tutulla pienellä porukalla, on jälkikin ollut sen mukaista.

Monesti tuntuu, että on parempi ottaa täydellinen irtiotto normaaliin arkielämään ja matkustaa jonnekin kauemmas äänittämään ja keskittymään kyseessä olevaan projektiin täysin, vaikka silloinkin täytyy muistaa pitää projektista vapaata ja tehdä järkevän mittaisia työpäiviä. On erittäin tärkeää myös muistaa levähtää. Tuottaja Hiili Hiilesmaa toteaaakin seuraavasti: ”Painotan aina kaikille, että kahdeksan tuntia töitä, kahdeksan tuntia jotakin muuta ja kahdeksan tuntia lepoa. Sillä tavalla jaksaa olla luova, eikä rasita itseään liikaa.” (Hiilesmaa 25.3.2009, luento.)

Aivan uusi maailma minulle avautui viime keväänä, kun suoritin opinnäytetyön produktio-osan toimimalla nykytanssiteoksen äänisuunnittelijana. En ollut nähnyt ensimmäistäkään nykytanssiteosta ennen tätä projektia. Teos oli nimeltään Kara ja Oke ja sen koreografina toimi juuri Englannista takaisin Suomeen palannut arvostettu nykytanssikoreografi Satu Tuomisto.

Kun tarkkailin koreografian työskentelyä tanssiharjoituksissa, mieleeni tuli, että koreografian vaativassa roolissa sekoittuu tavallaan elokuvan käsikirjoittaja, ohjaaja ja musiikin taiteellinen tuottaja. Elokvasta puhutaan aina ohjaajan elokuvana, tanssista koreografian teoksena. Niin myös menestynyt ja nimekäs tuottaja muistetaan aina mainita äänilevyn yhteydessä.

Sain koreografilta aika vapaat kädet työskennellä, mikä oli kieltämättä aluksi aiheessa kokemattomalle vähän hämmentävää, mutta loppujen lopuksi kuitenkin vapauttavaa. Kaikki mitä tiesin oli se, että teos liittyy jollakin lailla suomalaiseen karaoke-kulttuuriin. No, olivathan karaokekuppilat ja humalainen epäviireinen hoilotus jonkin verran tuttua, eikä se suosituin suomalainen karaokelaulu *Aikuinen nainenkaan* mikään tuntematon.

Alkupalvesta sävelsin paljon erilaisia teemoja, kaikkea mitä vain mieleeni aiheesta tuli ja lähettelin niitä sähköpostilla koreografille saaden niistä palautetta sekä muutosehdotuksia, ja niiden mukaan tein musiikkia lisää. Kun koreografi tuli reilu kuukausi ennen ensi-iltaa Ouluun, pääsimme hyvin työnteon vauhtiin ja kemiat kohtasivat. Olimme niin sanotusti heti samalla aaltopituudella ja tämä teki työskentelystä todella helppoa sekä hedelmällistä. Arvojen ollessa samankaltaisia kemia toimii automaattisesti (Helin 2000, 28).

Lähtiessäni eräänä viikonloppuna jälleen yhtyeeni kanssa keikkareissulle koreografi pyysi, että voisinko säveltää viikonlopun aikana jotain kaunista. Minä sävelsin muutaman mielestäni kauniilla melodioilla varustetun ehdotuksen, joista valittiin teokseen yksi. Tällä tavalla tienpäällä ja hotellihuoneissa syntyivät useimmat teoksessa käytetyt omat sävellykseni.

Kun oli kyse tanssiteoksesta eli liikkeestä, jouduin äänisuunnittelijana ja säveltäjänä muuttamaan paljon eri kohtien pituuksia juuri liikkeen ehdoilla. Yleensä minun teemani, toisin sanoen eri kohdat, tuntuivat minusta äänistudiossa jo todella pitkiltä, mutta liikkeen kanssa ne olivatkin usein liian lyhyitä. Teoksessa käytettiin myös valmiita karaokekappaleita, joita muokkasinkin ja mikkasinkin tarvittaessa.

Suoriuduin tehtävästä omasta mielestäni ja saamani palautteen perusteella erittäin hyvin. Tekisin tulevaisuudessa mielelläni lisääkin tällaisia projekteja. Oli helppoa työskennellä, kun tiesi, että koreografilla on tarkka visio siitä, miltä kaiken pitää näyttää ja kuulostaa. Minä vain yritin parhaani mukaan luoda äänimaisemia sellaisiksi kuin hän ne oli mielessään rakentanut. Käytännössähän koreografi toimi myös minulle eli äänisuunnittelijalle taiteellisena johtajana. Elokvamaailmassa olisi luultavasti toimittu ohjaajan kanssa samalla tavalla.

Jos olisin vastaavassa tilanteessa tekemässä jonkun oman bändini kanssa levyä, voisi tilanne varmasti olla yhtä ihanteellinen. Tämä tietenkin riippuisi bändin sisäisestä tilanteesta, eli mitkä on bändin jäsenten suhteet toisiinsa ja ulkopuoliseen tuottajaan. Jos ilmapiiri olisi yhtä rento kuin meillä oli Karaa ja Okea tehdessä, niin varmasti projekti voisi olla yhtä hieno. Biisin tekijänä minun pitäisi olla samalla aaltopituudella tuottajan kanssa ja meidän kaikkien välillä pitäisi vallita luottamus. Taiteellisissa projekteissa on niin monta palapelin osaa joiden täytyy löytää oikea paikkansa, jotta syntyy hyvä tanssiteos tai äänilevy.

Kara ja Oke-nykytanssiteoksessa oli harjoitusten alkuvaiheessa mukana pari tanssinopiskelijaa, jotka eivät nähtävästi suhtautuneet harjoitteluun ja koko projektiin niin tosissaan kuin muut työryhmän jäsenet. He olivat poissa harjoituksista ilmoittamatta ja kun olivat paikalla, heidän olemuksestaan näkyi jonkinlainen innottomuus projektia kohtaan. Koreografi jutteli heidän kanssaan ja antoi heille muutaman uuden mahdollisuuden, mutta kun mikään ei muuttunut he saivat lähteä. Tällaista jämääkää johtajuutta kaivataan myös äänistudioon. Ongelmista pitää puhua ja ihmisille pitää antaa uusi mahdollisuus, mutta loputtomiin tuollaista edellä mainittua käytöstä ei voi eikä tarvitse sietää. Tehdäänpä ryhmänä tanssia, musiikkia tai mitä taiteenlajia tahansa, täytyy jollakin ryhmästä olla se lopullinen visio ja sen toteuttamiseen tarvittava strategia päässään ja hänen täytyy minun mielestäni olla lempeästi mutta jämäkästi ohjaksissa.

Olen vuosien varrella huomannut, että liian pitkälle viety demokratia ainakaan bändiyhteisössä ei vain yksinkertaisesti toimi. Ryhmä ilman johtajaa työskentelee onnettoman vailla suuntaa, vailla päämäärää, eikä saa juuri mitään hyvää aikaan. Usein keskitytään vain siihen, että kaikkia kuunnellaan ja päätöksiä tehdään niin ettei kukaan pääsisi pahoittamaan mieltään.

Ensimmäinen levyttänyt bändini, jonka perustajajäsen ja niin sanottu tiiminjohtaja olin, hajosi moniin eri tekijöihin. Yksi suuri tekijä oli se, että minä en ollut sen tiiminjohtajana tarpeeksi vahva ja määrätietoinen. Bändissä vallitsi näkemykseni mukaan liian suuri demokratia, ja tämän vuoksi

kaikki palaset hajosivat hiljalleen eri suuntiin. Minun olisi bändin johtajana pitänyt pystyä tekemään päätökset, vaikka ne eivät olisi aina miellyttäneetkään kaikkia. Olen käsitellyt asiaa jälkeensä hyvin paljon ja yrittänyt ottaa oppia virheistäni tulevia ja nykyisiä projektejani ajatellen.

Olen ollut itse äänittämässä ja tuottamassa joitakin omien bändieni levyjä, mutta minusta siinä on vaikeinta erottaa muusikon rooli ja tuottajan sekä äänittäjän rooli toisistaan. Monesti on tullut vain erimielisyyksiä bändin sisällä, kun yhdellä on tavallaan liian suuri vastuu oman bändin tuotoksesta.

Ehkä roolijaot olisi pitänyt tehdä paremmin selväksi, jotta jokainen olisi tiennyt, millaista levyä ollaan tekemässä ja miten sekä millaisilla työkaluilla. Omille tekemisille tuli helposti myös kuuroksi, kun oli päivän nauhoittanut esimerkiksi omaa lauluaan yksikseen niin ei enää tiennyt mikä kuulostaa hyvälle ja mikä ei. Olisi monesti toivonut jonkun ulkopuolisen antavan rakentavaa palautetta. Kun tuottaja on rivijäsenenä bändissä, hän ei välttämättä pysty sanomaan neuvoja ja ohjeita tosille. Tämä voi synnyttää ristiriitaisia tilanteita, koska tuottajan pitäisi kuitenkin olla sellainen henkilö johon bändi voi heijastaa ideoitaan. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

Toisille omien levyjen tuottaminen taas sopii. Oululainen muusikko Mika Lammassaari kertoi minulle tekemässäni puhelinhaastattelussa, että hänelle se on aivan luonnollista, koska biisintekijänä on tehnyt sitä aivan bändin alusta asti. Hänellä on tarkka visio siitä, miltä hänen bändinsä tuotosten pitää kuulostaa, ja toiset bändin jäsenet ovat hyväksyneet hänen roolinsa. Ainoastaan hän olisi kaivannut studioon henkilöä, jolla olisi ollut paremmin tekninen puoli hallussa, koska tekniikan kanssa tuli välillä ongelmia ja se vaikutti tietenkin häiritsevästi luovaan puoleen. (Lammassaari 22.2.2011, haastattelu.) Tällainen on varmasti tuttua jokaiselle, joka on studiossa tietokoneiden kanssa työskennellyt.

Muutaman kerran olen ollut myös tuottamassa ja äänittämässä kaverien bändien levyjä ja saamani palautteen perusteella olen suoriutunut niistäkin ihan hyvin. Olen yrittänyt olla kannustavana ja luovana osapuolena mukana, mutta minulla on siinä erittäin vaativassa hommassa vielä paljon opittavaa, koska minulta puuttuu siihen hommaan tarvittavaa jämäkkyyttä ja auktoriteettia.

Joitakin vuosia sitten olin tuottamassa ja äänittämässä erään metallibändin lauluja heidän levyilleen. Sessio meni hyvin ja laulut onnistuivat. Puhuimme, että tulisin tekemään myös seuraavaa levyä heidän kanssaan samaisessa *laulutuottajan* roolissa. Sain bändiltä demoversioita heidän uusista kappaleistaan ja ehdotin, miten ja millä tyylillä niitä kannattaisi minun mielestäni laulaa.

Minun visioni olivat kuitenkin ristiriidassa bändin laulajan visioiden kanssa ja kaikessa yhteisymmärryksessä päätimme, että minun ei kannata tulla tämän uuden levyn lauluja tuottamaan, koska sekoittaisin vain pakkaa ja veisin lauluja toiseen suuntaan kuin mihin bändin laulaja niitä haluaa viedä. Tässä tapauksessa oli viisainta vetäytyä tehtävästä, koska jollakin muulla oli jo hyvin vahva näkemys siitä, miltä kaiken tulee kuulostaa. Korkeintaan olisin voinut olla tiimissä mukana ja toimia kannustajan roolissa ja auttaa kehittämään mahdollisimman luovaa ilmapiiriä. Kristiina Heikkilä kirjoittaakin, että kun ryhmässä tai tiimissä pyritään yksimielisyyteen, pitäisi pyrkiä kehittämään vain sellaisia ihmissuhteita, jotka koetaan miellyttäväksi ja jokaisen tiimin jäsenen kannalta rakentaviksi. Kun ryhmässä vallitsee sovitteleva ilmapiiri, ei kukaan sen jäsen halua rikkoa hyvää ilmapiiriä ja kiistellä asioista joita käsitellään. (Heikkilä 2002, 300.)

Musiikin tekemisessä pitäisi aina yrittää säilyttää riemu ja se sama innostus kuin millä sitä on joskus alkanut tehdä. Yhden bändin kohdalla äänitystilanteet menivät erään bändin jäsenen toimiessa äänittäjänä ja toisena tuottajana niin kauheaksi hermoiluksi ja tappeluksi, ettei sillä porukalla uskallettu mennä enää studioon ollenkaan. Erimielisyydet, joita ei aikoinaan puhuttu ja ratkaistu, paisuivat niin suuriksi, ettei paluuta enää luovan ilmapiirin ja yhteistyön löytymiseen tullut.

On hyvä kyseenalaistaa itseään ja omia toimintatapojaan aina välillä. Oma työskenntelyään olisi hyvä katsella myös vähän kauempaa ja ikään kuin ulkopuolisena ottaen oppia ja yrittäen näin kehittyä luovalla kentällä. Hyvin tavallista on juuttua huonoihin toimintamalleihin ja puolustaa omia toimintamallejaan, vaikka ne johtaisivatkin epäonnistumisiin. Kehittymisen haaste on tunnistaa sellaiset toimintatavat, jotka johtavat huonoihin tuloksiin ja luoda niiden tilalle uudet ja paremmat. Hyvät toimintamallit johtavat onnistumisiin. (Helin 2000, 13.)

3 TUOTTAJAN MÄÄRITELMIÄ

Tuottaja toimii monilla eri taiteenaloilla, kuten teattereissa, tapahtumissa, tv-tuotannoissa ja uusmediassa sekä myös lehtien toimituksissa. Eri aloilla tuottaminen kuitenkin käsitetään eri tavoin.

Taiteellisilla aloilla tuottajan tehtäviin hakeudutaan yleensä puhtaasti harrastuneisuudesta, intohimosta ja kiinnostuksesta alaa kohtaan. Uraa ei valita taloudellisista lähtökohdista vaan työn sisällön vuoksi. Kyseessä on elämäntapavalinta, jonka taustalla on kunnianhimoa ja jopa näyttämisen halu. (Oksman 2002, 44.)

Jos ihmisellä on voimakas suoritusmotivaatio ja into jotakin asiaa tai tekemistä kohti jaksaa hän harjoitella ja tulla entistä taitavammaksi, niin kuin esimerkiksi innokas shakinpelaaja tai koripalloilija, vaikka tietäisikin, ettei välttämättä saa siitä koskaan taloudellista palkintoa. Monesti ihmiset, jotka menestyvät ryhtymissään asioissa, asettavat itselleen tavoitteita, jotka ovat tarpeeksi korkeita. He eivät myöskään pelkää epäonnistumista. (Anttila, Halonen, Kalakoski, Kreivi & Paavilainen 2007, 40-41.)

Mielestäni tämä pätee yhtäläillä musiikkialalla toimimiseen ja väittäisin, että hyvin harva haluaa musiikkialalle rikastumisen toivossa, vaan sinne päädytään harrastuksen ja intohimon kautta. Väitän myös, että lähes kaikilla ainakin rockmusiikin puolella työskentelevistä tuottajista on edes jonkinlainen muusikon tausta ja hyvin usein ammattiin on päädytty harrastuksen kautta ja musiikista on näin ollen tullut ammatti sattuman kautta.

Tuottaja ja muusikko Hiili Hiilesmaa kertoi tekemässani puhelinhaastattelussa, että hän alkoi lapsena yhtä aikaa soittaa, äänittää ja harrastaa elektroniikan kanssa näpertelyä. Perheessä harrastettiin musiikkia ja isoäiti oli laulopedagogi, jonka kanssa hän pääsi äänittämään kirkkokuoroja. Hiilesmaa toteaa oman ammatin alkaneen käytännössä leikin kautta. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

3.1 Tuottaja ja ohjaaja elokuvassa

Yksi suosituimmista ja näkyvimmistä taiteenlajeista populäärikulttuurissa kuluttajien keskuudessa tänä päivänä on elokuva. Elokuvamaailmassa tuottajan asema on hyvin vaikutusvaltainen. Suomessa hän pystyy vaikuttamaan siihen millaisia, elokuvia täällä vuosittain ylipäänsä tehdään. Elokuvatuottajan tulee hallita alan tekninen ja taiteellinen puoli ja se, kuinka nämä vaikuttavat kustannuksiin ja lopputulokseen. (Oksman 2002, 4.)

Elokuvan ohjaaja määrittelee elokuvan taiteellisen suunnan ja ohjaa koko työryhmää, hän toimii ikään kuin tuottaja äänitysstudiossa. Musiikkituottajan (tai voidaan käyttää myös nimitystä äänitallennetuottajan) eli yleensä levy-yhtiön rooli musiikkimaailmassa on aika lähellä elokuvatuottajan ja tuotantoyhtiön toimenkuvaa. Studioissa työskentelevä tuottaja on töissä äänitallennetuottajan alaisuudessa. Levy-yhtiöt huolehtivat rahoituksesta ja artistien kiinnityksistä. Elokuvan puolella näistä asioista vastaavat tuottaja ja tuotantoyhtiö yhteistyössä elokuvaohjaajan kanssa.

Elokuvatuottaja Marko Röhr kertoo Oksmanin tutkimuksessa osallistuvansa käsikirjoituksen ja sisällön kehittämiseen ja hän on myös mukana muokkaamassa kohtauksia, koska resurssien ollessa rajalliset ei kaikkea voi toteuttaa. Röhr korostaa myös henkisen ilmapiirin suurta merkitystä. Ilmapiiri syntyy tuottajan persoonan kautta. Hänen mielestään kukaan ei menesty pelkästään tietonsa ja taitonsa ansiosta. Tuottajalta vaaditaan johtajuutta, koska hänen pitää pystyä johtamaan ja ottamaan vastuuta tuotantojen toteuttamisesta. Tuottajan pitää pystyä hallitsemaan projekteja niin, että kustannukset pysyvät hallinnassa. (Oksman 2002, 28–34.)

Röhr on tuotannoissaan sitoutunut auttamaan ohjaajaa tekemällä mahdolliseksi asiat, jotka ovat keskeisiä. Hän kokee tuottajana olevan hyvin lähellä ohjaajaa sisällön, päätöksenteon ja ratkaisujen suhteen. Ohjaaja tekee taiteelliset ratkaisut, mutta yhteistyössä tuotannon kanssa. Tuottajan pitää pystyä suunnittelemaan ja päättämään kaikki ennakkoon, jotta kuvausvaiheessa voidaan keskittyä vain toteuttamaan suunnitelmaa ilman kokeiluja ja improvisaatiota. (Oksman 2002, 32–42.)

3.2 Tuottaja teatterissa

Olen työskennellyt kesäteatterissa äänitöissä ja päässyt siinä seuraamaan teatterituottajan työtä erittäin läheltä. Tämä kesäteatteri, jossa nyt kesällä 2011 työskentelin äänitarkkailijana, oli iso produktio. Kyseessä oli Heikki Luoman kirjoittama ja Jukka Mäkisen ohjaama sekä dramatisoima maalaiskomedia *Vain muutaman huijarin tähden*, joka toteutettiin viime kesänä onnistuneesti Joensuussa.

Maalaiskomediat pyörivät ennen Joensuuta Pyynikin kesäteatterissa ja viime vuodet Oulussa Suomen suurimmassa kesäteatterissa Toppilan Möljällä erittäin menestyksekkäästi usean vuoden ajan. Suoritin opiskeluihini kuuluvan työharjoittelun Toppilan Möljällä kesällä 2010. Teippasin muun muassa näyttelijöille mikrofoneja, vaihdoin langattomien mikrofoniin lähettimiin pattereita ja tein kaikkea mahdollista, ja tätä kautta pääsin sitten seuraavana kesänä äänitarkkailijaksi eli dialogin miksaajaksi. Tähän työhön sain loistavaa opetusta edelliseltä äänitarkkailijalta.

Näyttelijöitä ja esityksestä vastaavaa henkilökuntaa oli yhteensä esitysten aikana noin kolmekymmentä, jonka lisäksi oli tietenkin lukuisia järjestysmiehiä, lipunmyyjiä, ravintolatyöntekijöitä ja niin edelleen. Katsomoon mahtui noin kaksi tuhatta ihmistä, ja yleisöä riitti hyvin kaikissa esityksissä. Teatterimme tuottaja, nyt syksyllä 2011 tapaturmaisesti edesmennyt Asko Sahlman, oli pitkän linjan ammattinäyttelijä. Hän piti tuottajana huolen melkein kaikista käytännön asioista. Näyttelijöiden ja muun työryhmän kasaaminen kuului hänen tehtäviinsä, kuten myös palkanmaksu sekä budjeteista ja aikatauluista huolehtiminen.

Sahlman kertoi aluksi viettäneensä unettomia öitä, kun katteettomassa kesäteatterissa on vallitsevalla säällä todella kova merkitys, siihen tuleeko yleisöä vai ei. Onneksi sää suosi meitä ja yleisöä riitti senkin puolesta, eikä tuottajan tarvinnut kävellä pankkiin saadakseen palkat maksetuksi, niin kuin hän itse asian mukavaan tyyliinsä ilmaisi. Ihailen kovasti sitä, kuinka hän pystyi hoitamaan loistavasti yhtä aikaa molemmat sekä tuottajan että näyttelijän roolit.

Näytelmän ohjaaja kävi paikalla harjoituksissa ohjaamassa taiteellisen puolen kuntoon. Hänen ohjaamistyyliinsä oli mielestäni hienovaraista mutta leppoisalla tavalla jämäkkää. Hän antoi näyttelijälle taiteellisen vapauden luoda oma roolinsa ja tehdä sen omalla ominaisella tyyllillään. Tässä viimekesäisessä teatterissa ohjaaja sekä tuottaja vaikuttivat paljon myös kaikkeen ääneen

liittyvään, sillä heillä molemmilla oli siitäkkin tietoa ja taitoa, koska he kumpikin ovat toimineet myös musiikin puolella. Se on todella hyvä asia, koska varsinkin komedian tekemisessä tarvitaan kovasti rytmittäjää, sillä ajoitus on erittäin tärkeää.

Minun mielestäni niin teatterituottajassa kuin ohjaajassakin löytyy hyvin paljon yhtymäkohtia musiikin *taiteellisen* tuottajan tehtäviin. Tämä kertoo siitä, kuinka tärkeä ja korvaamaton henkilö tuottaja myös musiikkimaailmassa on. Sovimme kesällä Asko Sahlmanin kanssa, että haastattelen häntä nyt syksyllä teatterituottajan työstä tähän opinnäytetyöhöni, mutta haastattelu jäi ikävä kyllä tekemättä.

3.3 Tuottaja musiikissa

Musiikin taiteellisen tuottajan työ on hyvin monijakoinen. Joidenkin artistien kanssa keskitytään vain kappaleiden hiomiseen, sovituksiin ja taiteellisiin ratkaisuihin, kun taas toisten kanssa täytyy pitää kiinni aikatauluista ja budjeteista. (Hiilesmaa 23.2.2011, haastattelu.)

Musiikissa tuottaja toimii taiteellisena johtajana yksittäisissä projekteissa. Hänellä ei ole vastuuta rahoituksesta tai markkinoinnista. Hänen vastuullaan on enimmäkseen taiteellinen ja tekninen puoli ja levytysprojektit toteutetaan yleensä levy-yhtiön määräämän budjetin puitteissa. (Oksman 2002, 5.) Tässä vaiheessa on tietenkin hyvä muistaa se, että usein tuottaja joutuu kuitenkin pitämään huolen siitä, että levy valmistuu annetulla budjetilla ja sovitulla aikataululla.

Dingon 1980-luvun menestyksiä, Wigwamin Nuclear Nightclubin ja paljon muita levyjä tuottanut Pave Maijanen luonnehtii SuomiTV:n haastattelussa tuottajaa studiossa hengenluojaksi. Hän näkee teatteriohjaajan ja musiikkituottajan hommien välillä paljon yhteyksiä. (Maijanen 2010, hakupäivä 24.5.2011.) Itse ajattelen tämän tutkimuksen jälkeen ja teatteria harrastaneena sekä siellä myös ääniteknikon töitä tehneenä hyvin paljon samalla tavalla.

Maijanen kertoo myös Radio Suomen Päiväntasaaja-ohjelman haastattelussa, että tuottajan perustehtävät hänen tuottajakaudellaan 1970-, 1980-, ja 1990-luvuilla oli vastata levytysprojektista levy-yhtiölle sekä toimia levy-yhtiön ja bändin välissä vastataten siitä, että homma tapahtui levy-yhtiön antaman budjetin mukaan. Toinen hänen mielestään tärkeä tuottajan

tehtävä on olla sivustakatsoja, kaivaa bändistä tai artistista esiin olennaisin juttu, mutta seikkailematta kaupallisilla poluilla. Hän painottaakin, että tuotettavalta kohteelta pitää pystyä kaivamaan esiin se ominaisin ja sisin asia. Maijanen arvioi itsellään tuottajana olleen kyvyn luoda sellainen ilmapiiri studioon, jossa on hyvä toimia. Maijanen on tuottanut myös omia studiolevyjä, mutta hänen mielestään se on vähän huono yhtälö, koska hänen mielestään itseään on vaikea arvioida. (Maijanen 2011, hakupäivä 2.9.2011.)

Musiikkimaailmassa levy-yhtiöt ehdottavat usein artisteille eri tuottajavaihtoehtoja, toivoen tietenkin löytävänsä henkilön, joka tekisi parhaat mahdolliset taiteelliset ratkaisut ja saisi artistista kaiken parhaan irti. Levy-yhtiöiden tehtävänä on hoitaa bisnespuolta, jotta taiteilijat voivat keskittyä luovaan työhönsä.

Laulajabasisti Altti Veteläinen toteaa seuraavasti:

Tuottajaa voisi luonnehtia langat käsissään olevaksi projektipäälliköksi, jonka tehtävä on huolehtia kaikki palaset kohdalleen ja pitää kiinni siitä että annetut resurssit tulevat käytettyä hyväksi mahdollisimman tehokkaasti. Tuottajan tehtävänä on myös piiskata ja kannustaa artisti parhaaseen mahdolliseen suoritukseen. (Veteläinen 9.2.2011, sähköpostiviesti.)

Aerosmith-kitaristi Joe Perryn mielestä tuottajana toimiminen on tuskallista, ja hän on onnellinen, ettei hänen tarvitse tehdä sitä leipätyökseen. Tuottaja on hänen mielestään kaiken kattava titteli ja erittäin tärkeä virka levyttäessä. Hän ei haluaisi nähdä bändiään siinä tilanteessa, että se työskentelee ilman sovittelijaa eli tuottajaa, koska jokaisella bändin jäsenellä on niin vahvat omat näkemyksensä tuotoksesta. (Perry 2005, 61.)

Aerosmith-bändin laulajan Steven Tylerin mielestä tuottajan kanssa on taas vaikeaa työskennellä, koska hän ei pidä siitä, että joku ulkopuolinen tulee sanomaan kuinka asiat pitäisi tehdä. Hän kuitenkin sanoo bändin levyjen parantuneen levy levyttä ja myöntää tuottajan olevan silti äärimmäisen tärkeän. (Tyler 2005, 62.)

4 MUSIIKIN TUOTANNON VAIHEET

Tässä luvussa käsittelen musiikin tuottamisen vaiheita. Musiikkituotteella, niin kuin millä tahansa tuotteella, on tietynlainen tuotannon kaari, oli sitten kyse tavallisen arkipäivän kulutushyödykkeestä tai kulttuurielämykseksi tarkoitettusta elokuvasta. Seuraavassa kappaleessa käytän vertailuesimerkinä tehtaan liukuhihnaa äänilevyn tuotantoon. Voisi äkkiseltään luulla, ettei näillä kahdella ole paljonkaan yhteistä, mutta kyllä niiden tuotanto prosessit hyvin samanlaiset ovat.

4.1 Tuottaminen ja muut tuotantoon kuuluvat toimenkuvat

Olen työskennellyt tehtaassa, jossa valmistettiin matkapuhelinverkkojen tukiasemakaappeja. Tukiasemakaappien valmistuksen kaari lähti alun perin tietenkin niiden tarpeesta. Tämä firma, jossa työskentelin, oli aluksi riippumaton pieni elektroniikkavalmistaja, jonka suuri matkapuhelinvalmistaja palkkasi alihankkijakseen.

Kaappien valmistus alkoi siitä, että insinöörit suunnittelivat ja tekivät niistä piirustuksia. Tehtaalla tuotannon alkupäässä olevat työntekijät valmistivat kaappien rungot ja erikokoisten piirilevyjen koteloiden alumiiniset osat, jotka niitattiin seuraavassa vaiheessa yhteen. Työskentelin siinä vaiheessa tuotantoa, jossa kiinnitettiin piirilevyt ja suoritettiin monimutkainen kaapelointi. Kaapeloinnin jälkeen kaapit menivät tarkastukseen, ja jos kaikki oli kunnossa, vietiin ne sieltä pakattavaksi ja lähetettiin maailmalle kuluttajille.

Tehtaassa olevia eri linjastoja valvoivat niiden esimiehet, joita taas valvoivat yläkerran toimistoissa istuvat esimiehet. He vastasivat tehtaan tekemisistä omistajaportaalle, jonka omistama firma toimi alihankkijana vielä isommalle kansainväliselle yritykselle, joka valmisti matkapuhelimia, jotka tarvitsivat kuuluakseen tukiasemakaappeja. Myöhemmin kilpailun kovetessa ja kysynnän kasvaessa tukiasemakaappitehdas siirsi tuotantonsa maihin, joissa oli halvempaa tehdä tuotetta kuin Suomessa, ja yritys päätti myydä osake-enemmistönsä suuremmalle monikansalliselle yritykselle.

Jokainen yksittäinen projekti alkaa yleensä aina tilauksesta ja tarpeesta ja näitä seuraa *projektin suunnittelu*. Suunnittelusta edetään tuotantovaiheeseen eli *tuotteen valmistukseen*, kunnes tuote on valmis *luovutettavaksi* eteenpäin. Viimeinen vaihe on siis *tuotteen myyminen* kuluttajalle.

Halusin ottaa tämän tukiasemakaappien valmistuksen esimerkiksi tämän luvun alkuun, koska tämä tuotantoprosessi ei mielestäni todellakaan ole kovin kaukana musiikkiteollisuuden toiminnasta nykypäivänä.

Musiikin tuottamiseen, kuten tukiasemakaappien valmistukseen, kuuluu myös monta eri tuotantovaihetta, ja jokainen vaihe vaatii erilaista ammattiosaamista. Musiikkiprojektitkin etenevät juuri samalla tavalla vaiheittain. Käyn tässä luvussa läpi ainoastaan fyysisen tuotteen eli äänilevyn tekemisen prosessin, mutta rajaan tämän luvun ulkopuolelle kansitaiteilijan, valokuvaajan, managerin, levy-yhtiön, jakelijan ja muut työtehtävät, enkä käsittele niitä nyt tarkemmin.

Studiassa tarvitaan tuottajan lisäksi usein myös erikseen äänittäjä, vaikka joissakin tapauksissa tuottaja saattaa toimia tuottamisen ohella myös äänittäjänä. Äänittäjä hoitaa mikrofoniin asentamisen, fyysisen äänittämisen ja keskittyy vastaamaan teknisestä puolesta. Hän pitää huolen siitä, että kaikki saadaan tallennettua mahdollisimman hyvin ja virheettömästi. Tuotannon koosta ja budjetista riippuen heillä molemmilla, tuottajalla sekä äänittäjällä, voi olla vielä lisäksi omia avustajia eli teknikoita tarpeen mukaan.

Hiili Hiilesmaa toteaa asiasta seuraavasti: ”Jos on iso tuotanto ja paljon äänitettävää, niin on hyvä jos äänittäjänä on joku toinen. Siinä on se hyvä puoli että tulee aina uusia näkökulmia ja ideoita, sekä toimintatapoja esille kun on enemmän työryhmää”. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.) Äänitysten jälkeen äänitetty tuote siirtyy miksaajalle ja valmiiksi miksatut tuotokset masterointiin erikoistuneelle henkilölle masterointi-studioon. Miksaaja sekä masteroija voivat myös olla yksi ja sama tuottaja aina tilanteesta, projektin koosta, budjetista sekä henkilöistä riippuen.

Valmiista levystä lähetetään esittelykappaleita eli *promoja* median edustajille nykyään enää hyvin harvoin, koska nykyään piratismiin pelossa levyjen ennakkokuuntelutalouksia pidetään enenevässä määrin suljettujen ovien takana, niin faneille kuin median edustajillekin. Varsinkin isojen bändien kohdalla ennakkokuuntelutaloukset ovat hyvin vartioituja, jotta kenelläkään ei voi

olla mukanaan mitään laitetta, jolla levyn voisi salaa nauhoittaa ja vuotaa sen internetiin ennen virallista julkaisua.

Ennen kokopitkän levyn julkaisua julkaistaan kaupallinen single tai sitten vain mainostus-tarkoitukseen suunnattu ja radiosoittoon tarkoitettu levyttä irrotettu yksi kappale. Yleensä tästä singleksi valitusta kappaleesta ja myöhemmin useammastakin kappaleesta kuvataan musiikkivideo, jolla myös haetaan lisää näkyvyyttä artistille. Artistille hoidetaan mahdollisimman paljon haastatteluja ja uudelle tuotteelle näkyvyyttä mediassa.

Julkaisun ajoittaminen on myös erittäin tärkeää. Valmiiksi tunnetut ja menestyneet artistit pärjäävät ja ovat kilpailukykyisiä esimerkiksi joulumarkkinoilla, mutta uuden artistin levy voi olla viisaampaa julkaista vaikka alkuvuodesta, jolloin tarjontaa on vähemmän. Kilpailu kuluttajista on kova, varsinkin nyt kun musiikkiteollisuus on ollut jo useamman vuoden muutosten kourissa ja levymyynti on laskenut uhkaavasti. Levyille laitetaan ostajien houkutukseksi paljon kaikkea ylimääräistä kuten musiikkivideota tai dokumenttia levyn äänityksistä sekä kansiin näytetään panostavan taas enemmän kuin muutamia vuosia sitten.

Kun levy on saatu kaappoihin ja myytäväksi kuluttajille, toivotaan tietenkin, että kaikki tuotteeseen sijoitetut rahat tulevat moninkertaisesti takaisin. Jos levy myy hyvin, on se tietenkin hyvä asia bisneksen kannalta levy-yhtiölle, mutta myös artistille uran jatkuvuuden kannalta äärimmäisen tärkeä. Hyvä tuote, osaaminen kaikilla osa-alueilla, julkaisun ja promootion ajoitus sekä oikeanlainen markkinointi ovat hyvin tärkeitä levyn myynnin kannalta.

4.2 Musiikkiäänitteen tuotannon kaari

Kaikki tuottaminen lähtee tarpeesta, niin myös musiikinkin. Ihmiset tarvitsevat musiikkia ja se on luultavasti kuulunut jollakin tavalla elämäämme ihmisrodun alkua ajoista lähtien. Aivojen uusien kuvausmenetelmien myötä on voitu todeta musiikin kuuntelun aktivoivan aivojen mielihyvämekanismia ja voivan aiheuttaa voimakasta mielihyvän tunnetta. (Erkkilä 2008, hakupäivä 14.11.2011.)

Musiikin tuotannon kaari alkaa yleensä rock-bändien kohdalla siitä, että jollakin yhtyeen luovalla jäsenellä on idea kappaleesta, tai niin kuin usein nykyäänä, hänellä on jo kotona valmiiksi

demotettu versio siitä. Tätä kappaletta aletaan yleensä yhdessä sovittamaan harjoituksissa, ja sitä soitetaan niin kauan läpi, että se on jokaisella ulkomuistissa. Harva rockyhtye tekee kappaleistaan nuotteja, vaan kappaleet opetellaan niin, että ne muistetaan vaikka unissaan. Nuotteja tehdään yleensä vain siinä tapauksessa, jos halutaan käyttää esimerkiksi jousia tai kuoroja.

Kun kappaleita alkaa olemaan reilusti levyllinen, nauhoitetaan niistä yleensä omatoimisesti jonkinlainen harjoitusäänite, joka lähetetään useasti levy-yhtiön tuotantopäällikölle, ja jos tuottaja on jo valittuna, niin luonnollisesti myös hänelle. Levy-yhtiön tuotantopäällikkö saattaa kuunnella kappaleita ja arvioida, ovatko ne varmasti niin hyviä, että ne kannattaa alkaa äänittää levyksi asti. Jos näin on, otetaan yhteyttä mahdolliseen tuottajaan ja aletaan varailemaan sopivaa studiota bändin käyttöä varten.

Kun bändi on jo saavuttanut vakiintuneen aseman, sen ei tarvitse välttämättä toimittaa levy-yhtiölle kuin valmis master-nauha julkaistavaksi. Näin toimi myös YUP, joka saikin uransa aikana työskennellä useamman erilaisen tuottajan kanssa studiossa. (Tynkkynen 2004, YUP:n dvd.)

Tuottaja aloittaa usein työnsä niin, että hän kuuntelee kappaleiden demoäänityksiä kotonaan ja miettii sovituksia. Usein tuottaja vierailee myös bändin treenikämpillä ja on mukana bändin harjoituksissa. Pave Maijanen kertoo Ylen Päiväntasaaja ohjelman haastattelussa saaneensa Dingon laulajalta Neumannilta bändin toisen levyn Kerjäläisten valtakunnan kappaleet C-kasetilla. Neumann oli nauhoittanut kappaleet kasettinauhurille akustista kitaraa soittaen ja laulaen. Se, että kappaleet annettiin tuottajalle näin riisuttuina versioina, antoi tuottajalle mahdollisuuden käyttää erittäin paljon omaa mielikuvitusta siihen, miltä kappaleiden tulee valmiina kuulostaa. Ennen Dingon levyn nauhoituksia tuottaja Pave Maijanen oli ainakin viikon ajan mukana bändin harjoituksissa, joissa kappaleet harjoiteltiin ja sovitettiin huolella valmiiksi ennen studioon menoa. (Maijanen 2011, hakupäivä 2.9.2011.)

Hiili Hiilesmaan mielestä bändin treenikämpillä on hyvä käydä myös siksi, että näkee jokaisen osaavan varmasti soittaa kappaleet ja samalla näkee bändin sisäisen kemian sekä pääsee vuorovaikutuksiin ja kommunikaatioon sisälle. ”Siinä luodaan kulttuuri, miltä pohjalta tuottaja ja artisti asioi keskenään”. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

Olen itsekkin sitä mieltä, että tuottajan ja yhtyeen jäsenten olisi hyvä tutustua jo ennen studioon menoa, koska tämäkin osaltaan muuttaa ilmapiiriä rennommaksi ja tuttavallisemmaksi. Kristiina Heikkilä on samoilla linjoilla todetessaan seuraavasti: ”Kun joukko ihmisiä ryhtyy työskentelemään yhdessä, heidän tulisi opetella tuntemaan toisensa niin ammattilaisina kuin persooninakin.” (Heikkilä 2002, 183.)

Iskelmämusiikin puolella artisteilla on yleensä ulkopuoliset musiikin tekijät, jotka säveltävät ja sanoittavat tilaustöinä kappaleita iskelmätaivaan tähdillä. Tanssimuusikkona uransa aloittanut ja useamman vuosikymmenen aikana lähemmäs kaksituhatta kappaletta lukuisille eri artisteille säveltänyt ja sanoittanut Veikko Juntunen kertoi puhelinhaastattelussa, että hän ei osannut aloittaessaan tehdä kappaleistaan nuotteja, vaan hän äänitti kotistudiossaan demoja, joissa säesti itseään kitaralla laulaen melodioita säestyksen päälle, ja tarjosi näin kappaleitaan levy-yhtiöille. Juntunen kertoo myös, että ennen levy-yhtiöissä oli raateja, jotka kuuntelivat kappaleita läpi ja valitsivat kullekin laulajalle sopivat kappaleet. (Juntunen 15.2.2011, haastattelu.)

Juntunen toteaa myös iskelmämusiikin tekemisen muuttuneen jossakin vaiheessa pienemmän sisäpiirin työksi niin, että artistille saatettiin tilata muutama kappale joltakin säveltäjältä ja muutama kappale joltakin toiselta, jotka he omissa studioissaan tekivät valmiiksi ja näistä sitten tehtiin valmis paketti musiikkimarkkinoille. (Juntunen 15.2.2011, haastattelu.)

Kun rockyhtyeen levytysprojekti on siinä vaiheessa, että ollaan päästy studioon asti, alkavat äänitykset hyvin usein rumpujen virityksellä, niiden mikityksellä sekä soundien etsimisellä. Tämä tärkeä aloitusvaihe on ainakin itsestäni tuntunut hyvin usein erittäin pitkältä ja tylsältä, koska se on muille bändin jäsenille kuin rumpalille vain odottelua, vaikka toisaalta sitähan se studiossa työskentely yleensä on.

Pohjien äänitysvaiheessa on hyvä, jos koko bändi soittaa jo silloin yhdessä ja laulaja laulaa demolaulut siinä mukana. Näin äänitystilanne ja kappaleet tulevat kaikille jäsenille koko ajan enemmän tutuiksi. Jokaista orkesterin jäsentä voi äänittää myöhemmin vuorollaan, mutta aina ei kuitenkaan tarvitse edetä niin, että rumpujen jälkeen tulee basson vuoro, sitten kitarat ja viimeiseksi laulut. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

Minusta mukavimpia studiokokemuksia ovat olleet juuri tällaiset, joissa soitetaan yhdessä kappaleiden pohjat nauhalle. Oma suoritustaan voi jokainen sitten jälkikäteen tarvittaessa

paikkailla. Kun kappaleiden pohjissa kuuluu sellainen yhdessä soittamisen riemu, on paljon hienompaa alkaa äänittää päälle melodioita, sooloja ja muita mausteita. Tämä tietenkin vaatii sen, että kappaleet on harjoiteltu hyvin ennen levytystä.

Kun levyille on äänitetty kaikki sinne kuuluva, pidetään monesti jonkin ajan mittainen luova tauko ja annetaan korvien ja ajatusten hetki elpyä äänityssessioista. Miksaus sekä masterointi tapahtuvat usein jossakin eri studiossa kuin missä äänitykset on suoritettu. Miksausvaiheeseen osallistuu minun käsitykseni ja kokemuksieni mukaan tuottajan sekä miksaajan lisäksi ainoastaan pari yhtyeen edustajaa.

Eräs tuottaja, jonka kanssa kerran työskentelimme, halusi mikсата levyämme yksin omassa rauhassaan. Me istuimme viikon helsinkiläisen studion kahvihuoneessa ja pelailimme Monopolia ajankuluksi, kunnes hän kutsui meidät kuuntelemaan työn alla olevaa kappaletta. Annoimme kommenttimme ja mahdolliset muutosehdotukset ja jätimme hänet taas kaikessa rauhassa työskentelemään. Minun mielestäni tämä asetelma toimi erittäin hyvin, vaikka olihan se tietysti bändin näkökulmasta tarkasteltuna välillä aika tylsääkin.

Joskus miksausessiot ovat olleet sellaisia, että koko bändi on tuottajan kanssa yhtä aikaa pienessä tarkkaamossa ja jokainen haluaa vain saada omaa instrumenttiaan enemmän kuuluviin. Tällainen ei mielestäni ole ollenkaan hyvä ratkaisu miksausvaiheessa, koska silloin siihen työvaiheeseen ei pystytä kunnolla keskittymään.

4.3 Kara ja Oken tuotannon vaiheet

Nykytanssiteos Kara ja Oken tuotantovaiheet alkoivat myös tilauksesta, josta edettiin suunnittelun kautta toteutukseen, ja lopulta teos oli valmiina luovutettavaksi yleisölle. Kara ja Oke syntyi Oulun tanssin keskus JoJon ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun (Oamk) yhteistyönä. Tanssijoina oli muutama ammattilainen sekä koulumme Oamkin tanssinopiskelijoita. Kuulin tästä projektista noin puoli vuotta ennen ensi-iltaa, joka oli huhtikuun 20. päivä vuonna 2011.

Työryhmässä oli tanssijoiden, koreografin ja minun lisäksi valosuunnittelija, ääniteknikko, tuottaja, puvustaja sekä videoiden ja kuvamateriaalin suunnittelija. Minä olin määräaikaisena työntekijänä Jojolle, joka maksoi meidän työntekijöiden palkat. En tiedä, kuinka kauan tätä

projektia oli suunniteltu Jojon ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun välillä, mutta ensimmäinen tapaaminen meillä oli työryhmän kesken maaliskuun puolessa välissä, jonka jälkeen alkoi intensiivinen harjoittelujakso.

Harjoitukset pidettiin ensi alkuun Oamkin tanssisalissa, kunnes ne siirtyivät Oulun keskustassa sijaitsevaan ravintola Tähteen, jossa teosta myöhemmin esitettiin. Kävin itse aina välillä seuraamassa harjoituksia, mutta enimmäkseen minun työni kuitenkin tapahtui Oamkin äänistudiossa. Säädin musiikin tasoja aika paljon vielä paikan päällä, koska koreografin toive oli, että musiikissa on paljon dynamiikkaa.

Nykytanssiteoksen markkinointi hoitui perinteisen median välityksellä, ja koreografi Satu Tuomisto antoi haastatteluja paikallisiin lehtiin, radioon ja televisioon. Youtubeen tehtiin myös hauska mainosvideo, jossa minä toimin koreografin haastattelijana.

Koreografi Satu Tuomisto toimii nykyään Oulun tanssin keskus JoJon taiteellisena johtajana ja mielestäni hänen tarkoituksenaan on tehdä nykytanssia paremmin tunnetuksi tavallisten kuluttajien keskuudessa ja järjestää nykytanssiesityksiä muissakin paikoissa kuin tanssisaleissa, joihin nykytanssista tietämättömälle on matalampi kynnys tulla, aivan samalla tavalla kuin Karaa ja Okeakin esitettiin oululaisessa tanssiravintolassa. Tänä syksynä JoJo on tehnyt yhteistyötä muun muassa Oulun kaupunginteatterin kanssa.

5. ERILAISIA TUOTTAJIA

Tässä luvussa käyn läpi eräänlaisen tuottajan *tyyppigallerian*, jonka jälkeen pohdin, millaiset piirteet ja ominaisuudet tekevät hyvän tuottajan. Hiilesmaa toteaa näin: ”Tuottaja on kuin lääkäri ja hoitotoimenpiteet valitaan diagnoosin mukaan” (Hiilesmaa 23.2.2011, haastattelu).

Jokaisella tuottajalla on luonnollisesti omat tavat työskennellä, toiset äänittävät ja miksaavat tuottajan työn lisäksi ja toiset vain keskittyvät taitteelliseen työhön ja ilmapiiriin luomiseen. Pave Maijanen kertoo, että hän ei ole koskaan halunnut koskea miksauspöydän nappuloihin. Hänen mielestään äänien muokkaaminen on äänittäjän tehtävä ja tuottaja valvoo suurempaa kokonaisuutta. Äänittäjän ja tuottajan suhde on kuitenkin erittäin tärkeä ja toisen työtä ja ammattitaitoa täytyy arvostaa. Molemmilla on omat tehtävänsä, mutta Maijanen korostaa, että on hyvä, jos äänittäjä kertoo tuottajalle ideoitaan ja tuottaja puolestaan huomauttaa, jos ei pidä jostakin äänittäjän tekemästä ratkaisusta. (Maijanen 2011, hakupäivä 2.9.2011.)

Marco Järvenpään mielestä paras tuottaja on sellainen, joka ei yritä liikaa tuoda esille omia näkemyksiään, vaan hänen mielestään tuottaja on artistille *aputyökalu* ja *tekninen osaaja*, joka uskaltaa avata suunsa ja kertoa mielipiteensä silloin, kun joku ei hänen mielestään toimi. Jos bändi ei osaa soittaa äänitettävää kappaletta niin kuin pitäisi tai se ei vain yksinkertaisesti ole tarpeeksi hyvä, niin sitä täytyy hänen mielestään muuttaa tuottajan ohjeiden mukaan. (Järvenpää 10.2.2011, haastattelu.)

Järvenpään mielestä tuottaja osaa myös antaa tarvittaessa ratkaisu ehdotuksia, mutta bändillä on kuitenkin aina lopullinen päätösvalta siitä, miten asiat tehdään. Järvenpää painottaakin, että kysymyksessä on joka tapauksessa artistin hengentuote, eikä sitä saisi millään tavalla turmella, vaan tulisi aina pyrkiä säilyttämään bändin oma soundi ja juttu. (Järvenpää 10.2.2011, haastattelu.)

5.1 Tuottajan tyyppigalleria

Entinen Guns´n´Roses -yhtyeen kitaristi ja perustajajäsen Slash eli Saul Hudson kertoo omaa taitelijanimeään kantavassa elämäkerrassaan, että bändi etsi epätoivoisesti ja pitkään oikeaa tuottajaa debyyttialbumilleen. Hän luonnehtii yleisesti tuottajia ihmisiksi, joilla on hänen

mielestään vastaukset kaikkien muiden ihmisten ongelmiin paitsi omiinsa. Hän toteaaakin näin: "He ovat heti sanomassa muille, mitä näiden pitäisi tehdä, miltä kuulostaa ja niin edelleen. Heillä ei ole usein omaa identiteettiä, minkä takia heitä on vaikea kunnioittaa." (Slash 2007, 186.)

Hänen mielestään Guns'n'Rosesin ensimmäisen albumin tuottaja Mike Clink oli siksi niin hyvä valinta tuottajaksi, että hän osasi kunnioittaa ja tallentaa bändin oman soundin ja hän tuli ennen kaikkea hyvin toimeen koko yhtyeen kanssa. Hän kertoo tuottajan olleen rento ja ystävällinen ja tehneen töitä bändin ehdoilla. Tämän takia hän oli saavuttanut kunnioituksen bändin keskuudessa ja yhteistyö toimi saumattomasti. (Slash 2007, 186.)

Helinin mielestä ihmisten välinen vuorovaikutus on hyvin pitkälle tunneasia. Yhteistyö on sujuvaa silloin, kun kemiat kohtaavat. Henkilökemiat syntyvät arvoista, tarpeista sekä menneisyydessä koetuista henkilösuhteista. Arvojen ollessa samankaltaisia yhteistyö toimii ja myönteinen tunne vaikuttaa käyttäytymiseen. Erilaiset arvot aiheuttavat negatiivisia tunteita ja yhteistyö ei toimi. Ihmisen arvot ovat suoraan yhteydessä ihmisen tunnekeskuksiin. Omat negatiiviset tunteemme saavat meidät luulemaan, että vika on toisessa ihmisessä. Negatiivinen tunnekierre voi helpottua vain muuttamalla omaa ajattelutapaa. (Helin 2000, 28.)

Hiilesmaa kertoo monen artistin arvostavan sitä, että hän yrittää aina tehdä asiat vähän eri tavalla. Hän yrittää kuunnella paljon artistia, eli sitä millä tavalla artistit näkevät asiat. Hiilesmaan mielestä toivottavaa olisi, että artisti tuntee levyn omakseen. Hän toteaa usein kuulevansa sellaisia levyjä, joissa on hyvät soundit, mutta levy ei kuulosta artistilta itseltään. On hyvin tärkeää, että levy on artistille läheinen ja tuntuu omalta. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

Hän toteaaakin näin:

Heitän hirveän paljon ehdotuksia, mutta kysyn aina että miltä tuntuisi, jos tekisimme näin ja miltä tuntuisi, jos kokeiltas vaikka tuollaista ja niin edelleen. Mikä fiilis teillä tulee, jos vaikka tehtäis tällä tavalla. Hötkyttelee sitä laivaa ja koputtelee vasaralla polvilumpiota, että minkälaisia reaktioita tulee. (Hiilesmaa 25.3.2009, luento.)

Usein yhtyeiden menestyslevyt syntyvät vahingossa. Kahdeksankymmentäluvun lopusta lähtien toimineen Amorphis-yhtyeen kitaristi Esa Holopainen kertoo bändin toisen levyn äänityksistä yhtyeen dvd:llä seuraavasti:

Tales from the thousand lakes -levystä tuli aika erikoislaatuinen ja kyllä se on tärkein levy meidän urallamme. Tuottaja Thomas Skogsberg kysyi, että tietääkö meidän levy-yhtiö, mitä me ollaan tekemässä. Että tähän on varmaan aivan täysin erilaista, mitä ne odottaa. Se oli

vähän huolestunut. Se levy kuitenkin nykäisi meidät eteenpäin aika monta askelta ja sen jälkeen me alettiin toimimaan kuin aivan oikea bändi. (Holopainen 2010. Forging the land of thousand lakes-dvd.)

Artisti on joskus liian lähellä omia tekemisiään eikä näe asiaa yhtä laajasti kuin ulkopuolinen tuottaja. Tuottaja osaa tarkastella kappaleita, bändiä ja kaikkea tuotantoon liittyvää paljon laajemmin ja kauempaa. Hän huomaa usein paljon sellaisia asioita, joita artisti ei tule edes ajatelleeksi.

Pitkään toimineet ja useita levyjä tehneet yhtyeet haluavat tehdä jossakin vaiheessa uraansa jotakin aivan uutta, muuttaa taiteellista suuntaansa tai edellisen levyn tuottaja valinta ei ole osunut oikeaan. Silloin päätetään tilalle etsiä uusi ja parempi vaihtoehto.

Yhdysvaltalainen yhtye Metallica löysi uuden soundin ja teki läpimurtoalbuminsa legendaarisen tuottajan Bob Rockin kanssa vuonna 1991. Bändin rumpali Lars Ulrich kertoo Some kind of monster -dokumenttielokuvassa, että Black-albumin levytyssessio oli molemmille osapuolille niin rankka kokemus, etteivät he halunneet nähdä toisiaan enää levyn valmistumisen jälkeen, vaikka myöhemmin jatkoivatkin onnistuneesti yhteistyötään. (Ulrich 2004. Some Kind of Monster-dvd)

Hiilesmaa kertoo kuuluvansa niihin tuottajiin, jotka haluavat kokeilla uusia juttuja ja ottaa riskejä sekä hakea jotain uniikkia, mutta hän myös kyllästyy helposti ja saattaa muuttaa mieltään kesken kaiken. Jotkut haluavat tehdä asiat aina samalla tavalla, eivätkä ole kokeilunhaluisia ja silloin lopputulos voi olla tylsä mutta tietyllä tavalla taas takuuvarma. Bändit, jotka haluavat jotakin muutosta ja uutta taiteellista suuntaa, haluavat luultavasti työskennellä sellaisen *muutostuottajan* kanssa. Ne jotka haluavat pitää jo saavutetun vakaan aseman, haluavat varmasti työskennellä aina saman tutun henkilön kanssa. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

Hän painottaa asiaa seuraavasti:

Tuottajat ovat kuin artistitkin, jokainen on omanlainen. Se on vain siitä kiinni ketkä tykkää leikkiä kenen kanssa ja kenellä synkkaa hyvin yhteen. Itseäni ei kiinnostaa vanhojen kaavojen toistaminen kolmea levyä enempää ja yleensä ehdotan jo bändille, että pyytäkää ensi kerralla joku muu. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

Tuottaja tarvitsee useasti rinnalleen myös ammattitaitoisia ja osaavia teknikkoja ja äänittäjiä, jotta voi itse keskittyä vain taiteelliseen ja luovaan puoleen. Tällaista henkilöä voisi mielestäni kutsua

oikean käden tarvitseviksi tuottajaksi. Kaikilla tuottajilla, vaikka olisivatkin erittäin lahjakkaita ja musikaalisia, ei välttämättä ole tarvittavaa tietoa ja taitoa äänittämisestä sekä miksaamisesta, tai he eivät vain halua keskittyä niihin, kun taas toiset tekevät kaiken itse alusta loppuun.

Monet tuottajat työskentelevät oman luottohenkilön eli vakio äänittäjän kanssa. Elokuvamaailmassakin toistuu usein sama ilmiö, koska elokuvaohjaajilla on käsittääkseni usein omat *luottokuvaajansa*, jonka kanssa he haluavat aina työskennellä elokuvasta toiseen. Joskus on viisaampaa olla muuttamatta vanhoja hyviksi havaittuja toimintamalleja.

Metallican Black albumin äänittänyt kanadalainen Randy Staub on saanut lukuisia *vuoden äänittäjä* palkintoja sekä hän on työskennellyt useiden tunnettujen artistien kanssa. Pave Maijasen tuottamat Dingon levyt on äänittänyt ja miksannut pitkänlinjan suomalainen äänittäjä ja miksaaja Dan Tigersted. Usein kuitenkin nämä teknisen ja myös erittäin vaativan sekä lujaa ammattitaitoa vaativan työntekijät jäävät mainitsematta.

Lappeenrantalaisen Kotiteollisuuden kanssa pitkään levyjä tehnyt Mikko Karmila käsittääkseni tuottaa, äänittää ja miksa bändin levyt sekä on myös mukana kappaleiden sovitustyössä eli hän tekee käytännössä koko projektin alusta asti yhdessä bändin kanssa. Karmilalla oli Kotiteollisuuden albumista lankaikkainen tarkempi näkemys kuin itse bändillä. Bändin tekemän demon kuultuaan hänellä oli tarkka visio siitä mitä lauluille pitää tehdä ja kuinka niistä saadaan äänitettyä bändin kaikkien aikojen levy. (Juntunen 2006, hakupäivä 29.9.2011.) Tällaisesta teknisen ja taiteellisen puolen hallitsevasta tuottajasta voisi kai käyttää mielestäni nimitystä *itsevaltainen tuottaja*.

Tuottajan rooli voi siis olla hyvin monipuolinen ja sitä ei voi missään nimessä laittaa yhteen pieneen lokeroon. Toiset tuottajista vastaavat kaikesta studiotyöstä itse ja toiset ohjaavat ja johtavat ainoastaan taiteellista puolta. Pave Maijanen on merkitty Dingon albumeilla myös yhdeksi sovittajista, joten hänellä on ollut suuri vaikutus yhtyeen kappaleiden rakenteisiin.

Aerosmithin laulaja Steven Tyler kertoo nauhoittavansa laulut erittäin nopeasti. Hän on laulaja äänittäessään studiossa ainoastaan oman teknikkonsa kanssa muun bändin ja tuottajan lopetettua jo työpäivänsä. Tyler laulaa kappaleisiin noin seitsemän raitaa eri äänillä ja eri tyyleillä. Näistä he valitsevat levyn tuottajan ja bändin kanssa toimivimmat raidat jälkikäteen. (Tyler 2005, 118.)

Veikko Juntunen ei yleensä enää halua lähteä mukaan laulujen äänityksiin studioon, jos ei ole aivan pakko. Hänen mielestään laulujen äänittäminen on erittäin herkkää ja henkisesti raskasta työtä. Tuottajalta yksikin väärä sana tai väärä ilme lasin takana saattaa pilata koko laulusuorituksen loppupäiväksi. Yleensä laulujen nauhoitusten jälkeen hän kertoo olevansa hyvin väsynyt. Juntunen toteaaakin studiossa vallinneen ilmapiirin kuuluvan hyvinkin selvästi lopputuloksesta ja varsinkin laulajan äänestä, koska musiikin tekeminen on niin ”henkimaailman hommaa.” (Juntunen 22.2.2011, haastattelu.)

Metallimusiikkia laulava Marco Järvenpääkin on samoilla linjoilla Juntusen kanssa todetessaan näin: ”Tuottajan täytyy osata oikealla tavalla vetää oikeasta vivusta, jotta laulajasta saa parhaan mahdollisen ulos ja että laulaja tuntee olonsa hyväksi ja että itsetunto mikrofoniin takana säilyy. Laulu on instrumenttina todella herkkä.” (Järvenpää 10.2.2011, haastattelu.)

Olen itsekin toiminut usealla levyllä laulajana, ja laulujen äänittäminen tuntui, varsinkin ensimmäisillä kerroilla, todella jännittävältä. Se tilanne, että olin yksin mikrofoniin edessä luurit päässä ja lasin takana useampi ihminen tarkkailee suoritusasi, ääntäsi ja lausumistasi tuntui joskus todella kauhealta. Laulujen äänittämisestä tuli monesti pelkkää suorittamista, niinpä rentoutta ja hyvää oloa piti yrittää hakea tavalla tai toisella.

5.2 Tuottaja ja ilmapiiri

Muusikot arvostavat tuottajassa usein sitä, että hän osaa pitää tilanteen hallussaan niin, että hyvä ja luova ilmapiiri kuitenkin työryhmän kesken säilyy studiossa. ”Tiimin johtajalta odotetaan aina rakentavan tiimihengen kehittämistä” (Heikkilä, 2002, 319).

Kosketinsoittaja Heidi Määttä kertoo seuraavasti: ”Yksi itselleni tärkeimmistä asioista levytetessä on se, kuinka hyvä tuottaja luo studioon hyvän hengen eli ilmapiirin ja pitää sen kasassa. Hyvä tuottaja saa olla melkoisen hyvä ihmistuntija, jotta onnistuu työssään. Henkilökemiat ja studiossa vallinnut ilmapiiri vaikuttavat todella paljon lopputulokseen, ne ovat ne kaikista tärkeimmät asiat.” (Määttä 12.2.2011, sähköpostiviesti.)

Studiossa vallinnut ilmapiiri ja henkilöiden väliset kemiat sekä sisäiset jännitteet kuuluvat levyllä. Vaikka teknisesti kaikki olisi erittäin hyvin, niin hyvää ilmapiiriä ei pysty kuitenkaan levyllä

lavastamaan, jos sitä ei oikeasti ole. Tuottajan työssä on oleellisinta ja tärkeintä saada hyvä ilmapiiri aikaiseksi. Moni yhtye on tehnyt hyvän levyn puoliksi vahingossa, mutta väkisin tuskin kukaan. Tuottamisessa kannattaa panostaa henkiseen puoleen, koska se on todella herkkä ja vaikea puoli. Hyviä soundeja voi luoda periaatteessa kuka tahansa, mutta hyvää ja luovaa ilmapiiriä taas ei. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.) Samoin Elokuvatuottaja Marko Röhr korosti henkisen ilmapiirin merkitystä, joka hänen mielestään tulee tuottajan persoonan kautta.

Yksi henkilöjohtamisen perinteinen keino on motivointi. Sitoutuminen voimistuu, kun saa kuulua hyvään tiimiin ja on kiinnostunut tekemisestään. Ryhmään sitoutumista voimistaa se, jos ihminen saa tuntea olevansa ryhmässä arvostettu ja oma rooli on selvillä. Kun ilmapiiri ja ihmissuhteet ovat kunnossa on ryhmään helppo ja mukava kuulua. Sitoutumista heikentää, jos tuntee olevansa ryhmässä aliarvostettu ja helposti korvattavissa. Helin on myös sitä miltä että: ”Ilonpilaaja saattaa vaikuttaa negatiivisesti koko työryhmän jäsenten sitoutumiseen.” (Helin 2000, 115–124).

Mielestäni tällainen henkilö voi olla esimerkiksi diivaileva ja kitisevä bändin jäsen. Muistan kauhulla erään yhtyeeni studiosessiot vuosien takaa, joissa yksi bändimme muusikoista yritti johtaa yhtyettä huutamalla ja kiukuttelemalla. Hän ei arvostanut vähääkään muita ja soitti muun muassa nauhalle muiden osuuksia ja ajoi lopulta jopa levyn varsinaisen tuottajan ulos studiosta. Levystä tuli soundeiltaan ja kappalemateriaaliltaan erittäin hyvä ja se on luultavasti menestynein levy, jolla olen ollut tähän asti mukana. En silti edelleenkään pysty sitä kuuntelemaan, koska sitä tehdessä ilmapiiri studiossa oli niin hirveän tulehtunut, ja se tunnelma niitä kappaleita kuullessa tulee väistämättä aina mieleen.

Muusikko Toni Virtanen kommentoi studion henkisen ilmapiirin merkitystä seuraavasti:

Onko sillä nyt oikeastaan mitään väliä miten joku lauluraita on äänitetty teknisesti ja onko se maailman hienoin tai onko tila jotenkin huono tai kaikuuko siellä jotenkin kolkosti? Eihän sillä ole mitään merkitystä sen rinnalla, jos se raita on latautunut täyteen sellaista raakaa tunnetta ja tunne massaa. Se on kaikista oleellisinta minusta lauluraidoissa ja sen johdosta niitä on hyvä tehdä vaikka takahuoneessa alasti. (Virtanen 2006. Kesäaine-dvd)

Altti Veteläisenkin mielestä vapautunut ja stressitön ilmapiiri studiossa ovat mahdollistaneet usein onnistuneen lopputuloksen (Veteläinen 11.2.2011, sähköpostiviesti). Studiotyöskentely on usein ryhmätyötä, ja ilmapiiri voi joskus kiristyä ja voi syntyä todella pahoja erimielisyyksiä. Kristiina Heikkilän (2002, 313) mielestä on syytä muistaa, ettei tiimin työskentely ole ongelmatonta. Niin kauan kuin on ihmisiä, on myös monisyisiä ongelmia.

Heikkilä kirjoittaa myös, että ihmisen käyttäytymistä on mahdotonta ennustaa, koska olemme ennen kaikkea psykologisia olentoja. Ensin havaitaan tiimin työskentelyä haittaavat oireet eikä niiden syitä. Kokenut tiimin johtaja havaitsee henkilökohtaiset ongelmat tiimin jäsenten käyttäytymisessä. Ongelmat voivat näkyä muun muassa pahantuulisuuksena, innostumattomuutena, kommunikaatiovaikeuksina ja välinpitämättömyytenä. Tilapäiset muutokset käytöksessä on kuitenkin erotettava persoonallisuuden pysyvistä merkeistä, joihin ei kannata yrittää vaikuttaa. Yleensä aina voidaan kuitenkin vaikuttaa ihmisen henkilökohtaisiin ongelmiin. (Heikkilä 2002, 320.) Hiilesmaa puolestaan toteaa näin: "Pitää olla tosi tarkka sillä fiilis tasolla, että sitä hyvää fiilistä ei sotketa millään. Jotkut tyypit ei aina mahdu samaan aikaan studioon ja ne täytyy pitää erillään, jotta työrauha säilyy eikä synny erimielisyyksiä." (Hiilesmaa, 10.2.2011, haastattelu.)

Pave Maijanen arvioi Beatlestuottaja George Martinin roolin studiossa olleen lähinnä *sosiaalisen ilmapäärin ylläpitäjä* ja hän epäilee, että on Martinin ansiota, että bändin jäsenet pysyvät levytysprosessien ajan puheväleissä. (Maijanen 2011, hakupäivä 2.9.2011.) Pitkään yhdessä toimineet yhtyeet tarvitsevat usein studioon sellaisen tuottajan, joka osaa toimia Martinin tavoin sovittelijana bändin jäsenten välillä. Metallicalla ongelmat ja ristiriidat kasvoivat tämän vuosikymmenen alussa jo niin suuriksi, että studioon ja kiertueille piti palkata tuottajan lisäksi myös terapeutti. Tähän suurin syy oli tietenkin jäsenten henkilökohtaiset ongelmat, erittäin suureksi paisuneet egot ja se, etteivät bändin jäsenet osanneet enää kommunikoida rakentavasti ja luonnollisella tavalla keskenään. Kristiina Heikkilä (2002, 324) muistuttaa ryhmän olevan yhtä vahva kuin sen heikon lenkki. Itseään kouluttamalla ja vahvistamalla vahvistaa myös muitakin. Hän painottaakin: "Minkä teet itsellesi, sen teet samalla myös toisille."

Bändi on kuin jääkiekkjoukkue, ja olen myös käyttänyt useissa aikaisemmissa luvuissa olevissa esimerkeissä nimitystä *tiimi* puhuessani bändistä ja studiossa toimivasta tuotantoryhmästä. Kristiina Heikkilän mukaan tiimi on tiettyä tehtävää varten kehitetty kurinalainen organisaatio ja vaatii tiivistä yhteistyötä, henkilökohtaiset ongelmat hyvin usein konkretisoituvat siellä. Toisten mielipiteitä ja ajatuksia tulisi arvostaa. Kun on kiinnostunut toisen ihmisen maailmasta, osoittaa myös sen, että on kiinnostunut hänestä ihmisenä. Olisi aina hyvä toimia avoimesti ja reilusti, toisia kuunnellen. (Heikkilä 2002, 189–321.)

Heikkilä tarkentaa asiaa myös seuraavasti:

Tiimi voidaan määritellä esimerkiksi kiinteäksi ryhmäksi ihmisiä, joilla on yhteisesti sovittu päämäärä. Jokaisella yksilöllä on oma merkittävä työroolinsa ja osaamisensa, jotka täydentävät toisten tiimin jäsenten työrooleja ja osaamista siten, että yhteisvastuullisesti pyritään päämäärään yhteistyön, vastuunkannon, keskinäisen avunannon, riippuvuuden ja yhdessä sovittujen normien ohjatessa työskentelyä. (Heikkilä 2002, 16–17.)

5.3 Hyvän tuottajan ominaisuudet

Tuottajan työ on hyvin monijakoinen ja erittäin vaihteleva ja tuottajalta vaaditaan osaamista todella monella osa-alueella. Tuottajan työ studiossa kuuluu periaatteessa äänitteellä esiintyvien muusikoiden suorituksessa ja kokonaisuudessa sovitusratkaisuina ja äänimaailmassa. Kokoan tähän lukuun nyt sellaisia asioita ja ominaisuuksia, joita tuottajalla toivotaan olevan.

Kaikki haastattelemiini ihmiset korostivat ja pitivät todella tärkeänä asiana henkisen ilmapiirin merkitystä studiossa. He ovat sitä mieltä, että ilmapiiri, joka levyä äänitettäessä on studiossa vallinnut kuuluu tavalla tai toisella lopputuloksesta, vaikka tekninen puoli ja soundit olisivatkin hyvät ja kohdallaan. Omat kokemukseni puhuvat myös vahvasti tämän asian puolesta. Huonossa ja riitaisessa tunnelmassa on vaikea olla luova, eikä huonossa tunnelmassa ole helppoa antaa parasta suoritustakaan.

Tuottajan tulisi siis osata luoda tällainen hyvä ja luova työilmapiiri sekä hänellä tulisi olla kyky ratkaista henkilöiden välisiä konflikteja ja parantaa ilmapiiriä, jos se on päässyt jostakin syystä tulehtumaan. Tuottajalla halutaan olevan myös teknistä taitoa sekä taiteellista korvaa ja useamman instrumentin hallinnasta on paljon hyötyä. Psykologian sekä johtamisen ja tiimityön kuin myös projektinhallinnan opiskeluista ei varmasti ole haittaa tuottajana työskentelevälle tai sellaiseen tehtävään kurkottavalle. Tuottajalle on hyväksi myös laaja ihmistuntemus ja erilaisten tilanteiden hallinta, ja näitä taitojahan oppii juuri parhaiten erilaisten ihmisten kanssa työskennellessä. Tuottajalla tulee olla tarvittavat johtamisominaisuudet ja kyky tehdä päätöksiä sekä seistä niiden takana.

Kaikki ihmiset ovat kuitenkin erilaisia, ja kaikki eivät yrityksistä huolimatta pysty rakentavasti työskentelemään tai tulemaan toimeen keskenään, ja se on vain hyväksyttävä tosiasia. Myös Hiili

Hiilesmaa totesi tuottajien olevan aivan kuin artistienkin jokaisen omanlaisensa. Kaikki on periaatteessa siitä kiinni, kenen kemiat ja arvot kohtaavat ja ketkä tykkäävät työskennellä keskenään ja ketkä *värähtelevät* samalla taajuudella. Lähtökohdatkin jokaisen projektin alkaessa ovat aina erilaiset ja, ihmisillä on hyvät ja huonot hetkensä sekä elämäntilanteensa, jotka taas vaikuttavat käyttäytymiseen ja siihen kuinka vahvoilla asioiden suhteen milloinkin ollaan. Tuottaja joutuu aina uuden projektin alkaessa hyppäämään mukaan bändin sisäiseen tilanteeseen, eikä se varmasti aina ole todellakaan helppoa.

Mahdolliset ongelmat olisi hyvä käydä läpi ja puhua selviksi ennen studioon menoa, jotta työskentely studiossa olisi ainakin niiltä osin mahdollisimman mutkatonta. Jos jonkun porukan kesken homma ei vain toimi, miksi sitä pitäisi väkisin jatkaa ja valita tuottaja terapeutiksi ja psykologiksi studioon?

Jokaisella yhtyeellä ja artistilla tulee varmasti jossakin vaiheessa kriisejä ja ongelmia, ja musiikin tekemisen motivaatioita joutuu miettimään. Usein suurin syy ongelmiin on kuitenkin vain bändi itse ja jäsenien omat egot. Kun bändi on toiminut kauan ja musiikin tekemiseen on kyllästytty, on motivaatiota kaivettava aina vain syvemmältä, ja jossakin vaiheessa sitä ei välttämättä enää löydy. Tuottaja voi kuitenkin olla silloin tyytyväinen työhönsä, kun levy on tehty hyvässä hengessä ja taiteelliset ratkaisut ovat onnistuneet. (Hiilesmaa 10.2.2011, haastattelu.)

6 POHDINTAA

Toimipa tuottajana millä taiteenalalla hyvänsä, on vastuu tuotteesta ja projektin onnistumisesta hyvin suuri. Väitän tutkielmani pohjalta tuottajan olevan äärettömän tärkeän henkilön äänistudiossa. Tuottaja on äänistudion valmentaja, kapellimestari, erotuomari, kuunteleva ja kannustava ystävä, yhtyeen ylimääräinen jäsen ja paljon, paljon muuta, sekä kaikkia näitä yhdessä.

Tätä tutkimusta tehdessäni olen joutunut miettimään paljon myös omaa toimintaani ja toimintatapojani eri rooleissa studiossa työskennellessäni. Pohdin tähän tutkielmani lopuksi itseäni *tuotettavana muusikkona* ja tuottajana sekä käyn vielä hiukan läpi tehtävääni Kara ja Oken äänisuunnittelijana.

Kun olen muusikkona studiossa, kaipaen sinne tuottajaa, joka antaa rakentavia kommentteja, koska varsinkin nykyään osaan ottaa mielelläni vastaan ehdotuksia, kuten miten joku kannattaisi laulaa ja soittaa tai millä tavalla biisiä jalostaa parempaan suuntaan. Itsekin olen jollakin tavalla herkkä tyyppi ja joskus epävarma omista tekemisistäni. Rento ja kannustava ilmapiiri on siis minulle myös erittäin tärkeä. Samaa asiaa arvostavat ja pitävät erittäin tärkeänä kaikki haastattelemanani ihmiset, niin kuin esimerkeistä käy ilmi. Voin siis todeta, että studiossa vallitsevalla ilmapiirillä on paljon vaikutusta musiikkituotteen lopputulokseen, ja ilmapiirin luominen on ehkä tuottajan tärkeimpiä ominaisuuksia.

Vanhempana ja kokeneempana ihmisenä on studiossa oppinut ottamaan asiat ja tilanteet paljon rennommin ja osaa ottaa toisten mielipiteitä ja ehdotuksia paremmin vastaan. Olen musiikin tekemisen suhteen sellainen, joka kaipaa hyvän ryhmän ympärilleen eli tiimin, jossa porukalla voi ideoida ja kokeilla sekä toteuttaa erilaisia juttuja.

Nyt kuluvana syksynä olen ollut nauhoittamassa ja miksaamassa uuden yhtyeeni kappaleita, joissa soitan kitaraa ja laulan. Näiden nauhoitussessioiden myötä olen tullut edelleen siihen tulokseen, etten ole vieläkään omaksunut kahden roolin päällekkäisyyttä. Koko ajan on minusta tuntunut siltä, että kunpa saisi keskittyä vain muusikkona ja yhtenä bändin jäsenenä olemiseen tai sitten vain teknikon ja tuottajan työhön, mutta ei kaikkiin näihin yhtä aikaa. Paras tilanne mielestäni olisi se, että on erikseen taiteellinen tuottaja, jolla on oma luottoäänittäjänsä ja artisti keskittyy vain omaan tekemiseensä.

Aivan viime aikoina en ole päässyt toimimaan tuottajana minkään toisen artistin tai yhtyeen projektin parissa, mutta tulevan talven aikana olen luvannut sovittaa kappaleita sekä äänittää ja tuottaa erään uuden pohjoissuomalaisen artistin debyyttilevyn. Luulen osaavani ryhtyä siihen tehtävään ihan eri tavalla kuin joskus aikaisemmin juuri tämän tutkielmani jälkeen. Tuottamisen tutkiminen ja siihen intensiivisesti perehtyminen on antanut paljon uutta ja erilaista näkökulmaa studiossa työskentelemiseen.

Nykytanssiteos Kara ja Oke antoi minulle myös paljon itsevarmuutta, ja uskallan ottaa tulevaisuudessa vastaan helpommin aivan uudenlaisia projekteja. Onnistuin siinä hyvin toteuttamaan toisen ihmisen ideoita ja muuttamaan ääniä ja musiikkia aina tarvittaessa haluttuun suuntaan. Kertaakaan ei tullut sellainen olo, että olisin halunnut tehdä jotain aivan erillä tavalla, mielestäni olin helppo yhteistyökumppani ja työryhmän jäsen. Tämänkin projektin onnistumisessa korostui työryhmän kesken vallinneen ilmapiirin merkitys, joka siis oli mielestäni erittäin hyvä, rento ja luova.

LÄHTEET

Bozza, A. & Slash. 2010. Slash. Suom. K. Männistö. Helsinki: Like Kustannus Oy .

Erkkilä, J. 2008. Miksi musiikin kuuntelu tuo mielihyvää? Hakupäivä 14.11.2011, <http://www.tietysti.fi/fi/T/Kysytyt-kysymykset/Miksi-musiikin-kuuntelu-tuo-mielihyvaa/>.

Heikkilä, K. 2002. Tiimit – avain uuden luomiseen. Helsinki: Kauppakaari ja Heikkilä Inno-Consulting.

Helin, K. 2000. Yhdessä menestymisen taito. Helsinki: Kauppakaari Oyj ja Kari Helin.

Hicks, E. ja Hicks, J. 2011. Pyydä niin saat. Suom. K. Mäkisarka. Karjaa: Kustannus Oy Taivaankaari.

Hiilesmaa, H., tuottaja/muusikko. Luento 25.3.2009. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Hiilesmaa, H., tuottaja/muusikko. Puhelinhaastattelu. 10.2.2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tekijän hallussa.

Juntunen, J. 2006. Kotiteollisuus – ei tarvitse todistella. Hakupäivä 29.9.2011 <http://www.soundi.fi/node/5039>.

Juntunen, V., säveltäjä/sanoittaja. Puhelinhaastattelu. 22.2.2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tekijän hallussa.

Järvenpää, M., muusikko, Maple Cross. Puhelinhaastattelu. 10.2.2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tekijän hallussa.

Lamassaari, M., muusikko, Mors Subita. Puhelinhaastattelu. 22.2.2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tekijän hallussa.

Holopainen, E. Amorphis: Haastattelu Amorphis- yhtyeen Forging the land of thousand lakes - dvd:llä. (Ohj. Lipiäinen, Ville) 2010. Nuclear Blast. Donzdorf.

Maijanen, Pave 2011. Päiväntasaaja-radio-ohjelma 17.1.2011. Toimittaja Holopainen, Holle. Hakupäivä 14.11.2011, <http://areena.yle.fi/audio/1619371>.

Maijanen, Pave 2010. SuomiTV:n haastattelu 2010. Toimittaja Kostianen, Pasi. Hakupäivä 24.5.2011 <http://www.suomitv.fi>.

Määttä, H., muusikko, The Man Eating Tree. Haastattelu sähköpostitse. 11.2.2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tekijän hallussa.

Perry, J. & Tyler, S. 2005. Console confessions : The great music producers in their own words. (toim.) Anthony Savona. Ontario: Backbeat books.

Tynkkynen, V. 2004. Haastattelu YUP Helppoa katseltavaa –dvd:llä. (Ohj. Hyttinen, Kari) Helsinki: Provisual Oy.

Oksman, R. 2002. Intohimoa ja ammattitaitoa: Puheenvuoroja tuottajan työstä. Pro gradu - tutkielma. Helsinki: Helsinki School of Economics.

Ulrich, L. 2004. Haastattelu Metallica Some kind of monster dvd:llä. (Ohj. Berlinger, J. & Sinofsky, B.) Hollywood: Paramount pictures.

Veteläinen, A., muusikko, Eternal Tears Of Sorrow. Haastattelu sähköpostitse. 11.2.2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tekijän hallussa.

Virtanen, T. 2006. Apulanta: Haastattelu Apulannan Kesäaine -dvd:llä. (Ohj. Virhiä, Toni) Helsinki Helsinki: Heavy Metal Oy.